

הרב חיים אשר לנדאו

חובת הפרשת חלה בעוגות בחושות (טורט למיניהם)

שאלה

- א. "באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה" - מהו לחם הארץ?
  - ב. "בלילה רכה" - פרטי הדינים והדעות
  - ג. הכרעת השולחן ערוך
  - ד. אימתי חלה חובת ההפרשה - בעיסה או לאחר אפיה?
  - ה. צירוף התבניות
- סיכום.

שאלה

בבסיסים רבים אופים עוגות בחושות אשר נקראות בפי העם 'עוגות טורט'. תהליך העשייה של עוגות אלו הוא ערבוב של קמח עם חומרים נוזליים שונים וחומרי טעם. המוצר המתקבל הוא עיסה נוזלית-מימית. את העיסה הנוזלית יוצקים בתבניות ואופים בתנור.

נשאלת השאלה: האם עיסה כזו חייבת בהפרשת חלה? ואם כן, באיזה תנאים?

א. "באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה" - מהו לחם הארץ?

בתורה נאמר (במדבר טו יז-כא):

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבאכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. ראשית עריסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה. מראשית ערסתיכם תתנו לה' תרומה לדרתיכם".

ולמדו חכמים (תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק ב דף כט טור ב, ה"ד)

"כתיב והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה' הייתי אומר יהו כל הדברים חייבין בחלה תלמוד לומר מלחם ולא כל לחם אם מלחם לא כל לחם אין לי אלא לחטים ולשעורים בלבד שאר מינין מניין תלמוד לומר ראשית עריסתכם ריבה וריבה את הכל".

כלומר חכמים למדו שמה שנקרא שמו 'לחם' חייב בחלה, אך מה שאין שמו לחם אינו חייב בחלה. וכן פסק מרן בשולחן ערוך (יורה דעה סימן שכט):

"אין חיוב חלה אלא בלחם". והסביר הש"ך (שם ס"ק א) "אלא בלחם כו' - כלומר בעיסה שראויה לבא לידי לחם דכתיב ראשית עריסותיכם וגו' והיה באכלכם מלחם הארץ וגו' וסתם לחם אינו אלא העשוי מקמח ומים וכה"ג".

מהו לחם? המשנה (מנחות ע): "החיטין, והשעורין, והכוסמין, והשיבולת שועל, והשיפון - הרי אלו חייבין בחלה". שואלת הגמרא: "הני אין, אורז ודוחן לא, מנא הני מילי?" ומתוצאת "אמר ריש לקיש: אתיא לחם לחם ממצה, כתיב הכא: (במדבר טו) והיה באכלכם מלחם הארץ, וכתיב התם: (דברים טז) לחם עוני".

הרי לנו מידע ראשוני שלחם הוא העשוי מחמשת מיני דגן. ובירושלמי (חלה פרק א דף נז טור א הלכה א) הוסיף הסבר לדבר: "רבי ישמעאל אומר נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם שנאמר בפסח דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ אף לחם שנאמר בחלה דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד ושאר כל הדברים אינן באין לידי מצה וחמץ אלא לידי סירחון".

הוי אומר שחיוב הפרשת חלה הוא רק מעיסה העשויה מחמשת מיני דגן והעיסה ראויה לבוא לידי לחם, אך עיסה שאינה ראויה להיות לחם, אינה חייבת בהפרשת חלה. לחיוב הפרשת חלה מ'לחם' בלבד יש השלכות רבות ונמנה חלק מהם:

א. **פת סובין** - פת שמעורב בה סובין, כתב הרא"ש (פסחים פרק ב סימן יד) "וכן י"ל דעת רב אלפס שכתב פת סובין כלומר שלא הוציא ממנו הסובין דאילו פת סובין לא מיקרי לחם ופטור מחלה (כדתנן בפ"ב דחלה משנה ו)". ואמנם דעת המאירי בפרושו למשנת חלה פרק ב משנה ו שגם פת סובין חשיב לחם וחייבת בחלה.

ב. **נילוש במי פירות** - כתב הרשב"א (פסקי חלה' שער א) "עיסה שנילושה בין ושמן ודבש ובכל שאר המשקין חייבת בחלה דתנן (חלה פרק ב משנה ב) עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה, ואעפ"י שלמדו לחם שנאמר בחלה מלחם שנאמר בפסח ואלו לחם שנאמר בפסח אינו בא לידי חימוץ כשנילושה במי פירות לבד שאין מי פירות מחמיצין, מסתברא שלא למדו מלחם שנאמר בפסח אלא המינין הבאין לידי מצה וחמץ ואפילו בפסח היו יוצאי" בה אלא שהיא מצה עשירי ובעינין לחם עוני וליכא" - הרי שלשיטתו זה נחשב "לחם". וכן נפסק בשולחן ערוך (יורה דעה סימן שכט) "עיסה שנילושה במי פירות, אפילו בלא שום מים, חייבת בחלה".

ג. **מבושל בנוזל** - דעת הרא"ש (מסכת פסחים פרק ב סימן טו) "ועוד נראה דהא דמחייב רבי יוחנן במעשה אילפס היינו דוקא כשאפאו באילפס בלא משקין דומיא דתנור אבל אם בשלו במים או טיגנן בשמן מודה ר' יוחנן דלא הוי לחם כדמוכח בירושלמי בפ"ק דחלה דגרסינן התם אמר רבי יוחנן כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה ואומר עליו המוציא ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח וריש לקיש אמר כל שהאור מהלך תחתיו אין חייב בחלה ואין אומרים עליו המוציא ואין אדם יוצא ידי חובתו בפסח אמר רבי יוחנן ובלבד על ידי משקין כלומר בהא מודינא לך" וכך נפסק בשולחן ערוך (יורה דעה סימן שכט) "עיסה שביליתה עבה, וגלגלה על דעת לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין או ליבשה בחמה, ועשה כן, פטורה". ואמנם הש"ך (שם ס"ק ד) כתב "מיהו הרבה פוסקים חולקים דהיכא דביליתה עבה אפי' גלגלה ע"ד לבשלה חייבת בחלה דמיד נתחייבה משעת גלגול כדאיתא בב"י לכן יש להחמיר להפריש חלה בלא ברכה וגו'".

ב. בלילה רכה - פרטי הדינים והדיעות

א. **הסופגנין, הדובשנין והאסקריטין** - במשנה (חלה פרק א משנה ד) נאמר: "הסופגנין, והדובשנין, ואיסקריטין, וחלת המשרת, והמדומע - פטורים מן החלה". והסביר רש"י (פסחים לז.): "הסופגנין - עשויין כספוג. והדובשנין - מטוגנין בדבש, וכולן מין לחם. והאיסקריטין - עשויין כצפיחית, דמתרגמינן איסקריטון (שמות טז), שלשין עיסתן רכה מאד. המסרת - תרגום של מחבת. ופטורין מן החלה - דכתיב (במדבר טו) באכלכם מלחם הארץ - והני לאו לחם ניהו, ולקמיה מפרש טעמא". הרי שרש"י

מסביר שמוצרים אלו פטורים מן החלה כי הם אינם 'לחם'. ומדוע הם אינם 'לחם'? כתב רש"י בד"ה 'ואיסקריטין': "שלישין עיסתן רכה מאד". הרי שלשיתת רש"י 'עיסה רכה' אינה עיסה הראויה להיות לחם. וכן הסביר גם ר' עובדיה מברטנורא "האסקריטין - תרגום צפחית, אסקריטון ובלילתן רכה מאד".

אמנם הרמב"ם (בפירושו למשנה) כתב: "וסופגנין ודובשנין ואסקריטין וחלת המשרת, מיני לחם שמתחלת לישתן מערבין בהן שמן או דבש או תבלין ומתבשלין מיני בשול שונים, ונקראין לפי תערובתן וגם לפי אופן בשולם" הרי שלדעתו הסיבה שמוצרים אלו פטורים מהפרשת חלה היא לא בגלל היותם עשויים מבלילה רכה.

ב. **טריטא** - מובא בגמרא (ברכות לו:): "ואמר אביי: טריטא פטורה מן החלה. מאי טריטא? איכא דאמרי: גביל מרתח, ואיכא דאמרי: נהמא דהנדקא; ואיכא דאמרי: לחם העשוי לכותח".

ומסביר רש"י (שם): 'גביל מרתח' - נותנים קמח ומים בכלי, ובוחשין בכף, ושופכין על הכירה כשהיא נסקת. 'נהמא דהנדקא' - בצק שאופין בשפוד ומושחים אותו תמיד בשמן או במי ביצים ושמן. 'לחם העשוי לכותח' - אין אופין אותו בתנור אלא בחמה.

כלומר שלוש דעות יש לנו בגמרא להסביר מהי 'טריטא'. א. שנותנין קמח ומים ובוחשין בכף ושופכים על כירה רותחת שזה למעשה סוג של עיסה נוזלית - בלילה רכה ולכן העיסה פטורה מחלה. ב. בצק שאופין בשיפוד ומושחים אותו בשמן או במי ביצים ולכן הוא פטור מחלה. ג. בצק שאופין בחמה ולא בתנור ולכן הוא פטור מחלה.

והנה השולחן ערוך הכריע פעמיים כדעה הראשונה שיטריטא היא עיסה נוזלית. פעם אחת ביורה דעה (סימן שכט סעיף ה) שכתב:

"טריטא, דהיינו עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשט עליה ונאפית, פטורה".

ופעם שניה בהלכות ברכות (אורח חיים סימן קסח סעיף טו) שכתב:

"אבל טריטא, דהיינו שלוקחין קמח ומים ומערבים אותה ושופכים על הכירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכים עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש ואפי' קבע סעודתו עליו".

{תהליך הייצור של עלי ופל הוא עירוב כ-35% קמח עם חומרים נוזליים שונים וחומרי טעם. המרקם שמתקבל הוא עיסה מימית. את החומר שופכים על גבי פלטה רותחת בעוד פלטה עליונה רותחת יורדת על גבי החומר וכך נוצר עלי הופל - זהו בעצם 'טריטא'}.

ג. הכרעת השולחן ערוך

בבואנו לברר הלכה למעשה האם עיסה מבלילה רכה חייבת בחלה או פטורה מהפרשת חלה אנו מוצאים בשולחן ערוך שני סעיפים שלכאורה סותרים זה את זה.

הסעיף הראשון (יורה דעה סימן שכט סעיף ב): "עיסה שבלילתה רכה ואפאה בתנור או במחבת, בין שהרתיה ואחר כך הדביק, בין שהדביק ואח"כ הרתיה, חייבת בחלה ובלבד שלא על ידי משקה", כלומר שעיסה מבלילה רכה שאפאה בתנור או במחבת חייבת בחלה.

והסעיף השני (שם סעיף ה) שכתב: "טריטא, דהיינו עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשט עליה ונאפית, פטורה", כלומר שעיסה מבלילה רכה פטורה מחלה.

ובמבט ראשון ניתן להסביר את הדברים על פי שו"ת 'תשב"ץ' (חלק ב סימן רצא ד"ה 'הפרק הב' בהסברו השני): "ויש מי שאומר כל שבלילתה רכה הרבה בין כך ובין כך פטורה לפי שאינה קרויה עסה. ואינה חייבת בגומא שבכירה אלא כשאין בלילתה רכה כל

כך. אע"פ שהיא רכה יותר משאר עיסות". וכוונת דבריו שיש לחלק בין שני סוגים של בלילה רכה שיש בלילה רכה יותר משאר עיסות' שהיא חייבת בחלה ולזה התכוין מרן המחבר בסעיף ב': "ויש בלילה רכה הרבה שפטורה מחלה", ולזה התכוין מרן המחבר בסעיף ה.

ובעיון נוסף נראה שכוונת מרן המחבר שאפילו באותה בלילה רכה יש לחלק בין "אפאה בתנור או באילפס" לבין "ששופכין על הכירה ומתפשט עליה ונאפית". שהנה בגמרא (פסחים לו.) על המשנה של 'הסופגנין והדובשנין והאסקריטין' שהובאה לעיל מביאה: "אמר ריש לקיש: הללו מעשה אילפס הן. ורבי יוחנן: אמר מעשה אילפס חייבין, והללו שעשאן בחמה". ומסביר רש"י (שם) שנחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן למה הסופגנין והדובשנין וכו' פטורים מחלה שלדברי ריש לקיש "מעשה אילפס הן - לפיכך לאו לחם הוא, דקא סבר: אין לחם אלא האפוי בתנור, כדכתיב (ויקרא כו) לחמכם בתנור אחד", ולדברי רבי יוחנן מעשה אילפס חייב בחלה "והללו - להכי פטורין, לפי שעשאן בחמה ולא באור". כלומר שסיבת הפטור של מוצרים אלו תלויה בדרך אפייתם שאם עשאן בחמה - כלומר אפה אותם בשמש לכו"ע פטורים ואם אפה אותם במחבת נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן שלשיטת ר"ל פטורין כי זה לא "לחם" ולשיטת רבי יוחנן חייבים. ובתוספות (שם ע"ב ד"ה יולכו"ע) כתב: "פסק ר"ח כר"ל מדקאמר דכולי עלמא מעשה אילפס פטורין, "ולר"י נראה דכר' יוחנן קיי"ל מדלא חשיב לה בהחולץ (יבמות לו.) בהדי ג' דהלכה כריש לקיש לגבי רבי יוחנן. ואומר ר"י דעל ידי משקה מודה ר' יוחנן דמעשה אילפס פטור' ואין מברך עליו המוציא". ובהמשך מביא: "ואומר רבינו תם דדוקא בבלילתו רכה פליגי דר' יוחנן סבר אפייתו באילפס עושהו לחם וחייב בחלה ור"ל סבר אין עושהו לחם ופטור אבל בלילתו עבה כולי עלמא מודו דחייב בחלה אפי' על ידי משקה דהא חיוב חלה הוי משעת גלגול כדמוכח בכמה דוכתי וכן משמע במס' חלה (פרק א משנה ה) דתנן עיסה שתחלתה וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה סופגנין וסופה עיסה תחלתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה ונראה לרבינו תם דהכי נמי מברכין עליו המוציא" הרי שבעלי התוספות נחלקו שלדעת ר"ח הלכה כריש לקיש שבלילה רכה שאפוי באילפס פטור מהפרשת חלה ולדעת ר"י ור"ת בלילה רכה שאפוי באילפס יבש (ללא משקה) חייב בהפרשת חלה.

ופסק הרא"ש (פסחים פרק ב סימן טו):

"ומיהו נראה דהלכה כר' יוחנן מדלא חשיב לה ביבמות (לו.) בהדי תלתא מילי דהלכה כר"ל. וכן פסק בשאלתות דרב אחאי (פרשת צו סימן עז)".

וכן פסק הטור (יורה דעה סימן שכט):

"ועיסה שבלילתה רכה ובשלה במים או טגנה בשמן פטורה אבל אם אפאה בתנור או אפאה במחבת בלא שמן והרתיח תחילה ואח"כ הדביק בו העיסה לכו"ע חייבת אבל אם הדביק ולבסוף הרתיח בזה פליגי רשב"ל פוטר ור"י מחייב ור"ח פוסק כרשב"ל ורב אלפס כר"י וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל".

ובהסבר הדברים נראה, שהנה השפת אמת כתב על התוספות (פסחים שם):

"בא"ד ואור"ת דדוקא בבלילתו רכה פליגי כו' דהא חיוב חלה הוי משעת גלגול ויש לתמוה לפ"ז מה מהני האפי' אח"כ היכא דבלילתו רכה מאחר דהחיוב תלוי בגלגול [ומ"ש המהרי"ט אלגזי דכיון

דאפאה אח"כ מעשה מוציא מידי מחשבה שחשב לעשותה כדרך הסופגנין אינו מספיק אלא לדעת הרמב"ן דאם הי' בדעתו מתחלה לאפותה אח"כ חייב מיד בחלה ועיקר הפטור הוא משום שהי' מחשבתו לסופגנין אבל להפוס' דלא ס"ל הכי אי אפ"ל כן] ולכאורה י"ל דחייב הגלגול הוא לפי שמחבר הקמח וכן האפ"י מחבר ג"כ ועוד יותר והוי ג"כ כמו גלגול".

וכוונת הדברים שהנה ברור לנו שלצורך חיוב הפרשת חלה יש צורך ב'לחם הארץ'. ולחם הוא חיבור של קמח ומים בצורה עבה ולא בצורה נוזלית. והנה יש שתי צורות של חיבור של קמח ומים לדבר עבה, האחת עיסה בבליה עבה והשניה אפיית הבליה הרכה שלאחר האפייה יש לנו חיבור של קמח ומים בצורה עבה.

והנה כתב בשו"ת 'אבני נזר' (חלק יו"ד סימן תיג) :

"ובאמת כשאני לעצמי נ"ל הפירוש שבלילתה רכה פטור משום דחייב חלה איפלו תנאי אם משעת גלגול אם משעת אפי'. ועי' פרק ג דחלה משנה ו בפירוש הרמב"ם. ואנן קי"ל כתי"ק דמשעת גלגול ולישה. ובשבת (קנו). לא קשיא הא בעבה הא ברכה. ופרש"י ברכה בוחשין דאין זו לישה. וכן פסק הלכה. יע"ש. ועי"כ כשבלילתן רכה דאין בו לישה כ"ע מודים לרע"ק דמשעת אפי'. ועי"כ אם אפאן בתנור חייב. ואלו לטעם הלבוש והש"ך אפי' אפאן אח"כ יפטור. ואולי הטעם משום דע"י אפי' נעשה עבה כנראה בחוש".

וודאי כוונתו שהאפיה גורם לחיבור להיות עבה ובחוש כמו בעיסה שבלילתה עבה.

ויש להוסיף לזה את הסברו של בעל שו"ת 'מנחת שלמה' (חלק א סימן סח)

"והיה נלענ"ד לומר דלא מחויב בחלה מחמת לחם אלא כשאותו לחם כמו שהוא עכשיו אפוי היה ראוי להיות עיסה ולהתחייב גם משום ראשית עריסותיכם, והא דמתחייב בשעת אפייה גם בבליה רכה שמעולם לא היתה כלל עיסה היינו מפני שהיה אפשר למעט מקצת מהמים ולעשותה עיסה עבה, ולכן אף שהחבור נעשה רק עכשיו ע"י אפייה ולאחר שהמים התאדו אפי"ה חשיב שפיר כראוי להיות עיסה".

וממילא זה החילוק בשולחן ערוך בין סעיף ב לסעיף ה. שבסעיף ב לאחר האפיה בתנור או באילפס יש לנו חיבור בין קמח ומים שנראה כבחוש וכדבר עבה, אך בסעיף ה הטריטא גם לאחר האפיה היא כל כך דקה שאינה נראית כבחוש וכדבר עבה ולכן היא פטורה מחלה.

ד. אימתי חלה חובת ההפרשה - בעיסה או לאחר אפיה?

ומעתה עולה לנו נ"מ חשובה להלכה למעשה, שהרי ידוע ההלכה שבעיסה בבליה עבה מפרישים חלה מן העיסה, אלא שיש לדון בעיסה בבליה רכה שאופה אותה בתנור אימתי זמן ההפרשה, האם בעודה עיסה נוזלית או שרק לאחר האפיה שאז היא נחשבת כבליה עבה כדברי הישפת אמת' וה'אבני נזר'!!

ויש לדייק מדברי התוספות "ואומר רבינו תם דדווקא בבלילתו רכה פליגי דר' יוחנן סבר אפייתו באילפס עושה לחם וחייב בחלה" כלומר שהאפיה יוצרת את החיוב.

וכן יש לדייק מלשון השולחן ערוך (סימן שכט סעיף ב) שלגבי עיסה מבליה רכה כתב "עיסה שבלילתה רכה ואפאה בתנור או במחבת, בין שהרתיח ואחר כך הדביק, בין

שהדביק ואח"כ הרתיח, **חייבת בחלה**", ובסעיף ג לגבי עיסה מבלילה עבה כתב "עיסה שבלילתה עבה, וגלגלה על דעת לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין או ליבשה בחמה, ועשה כן, פטורה. גלגלה לעשות ממנה לחם, ונמלך לבשלה או לטגנה או לעשותה סופגנין או ליבשה בחמה, חייבת, שכבר נתחייבה משעת גלגול. גלגלה על דעת סופגנין וכיוצא בהן, ונמלך לעשותה לחם, חייבת".

הרי שדייק השולחן ערוך לכתוב בעיסה מבלילה רכה שהחויב הוא בגלל ש"אפאה בתנור או במחבת", ואילו בעיסה מבלילה עבה כתב ש"הגלגול גורם החיוב". וא"כ ניתן לומר שבמאפה מבלילה רכה חובת ההפרשה היא רק לאחר האפיה. ולכאורה הדברים מדויקים גם מתוספות (בכורות כז. ד"ה 'ברישי')

"ולפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה כגון סופגנין ודובשנין בפרק כל שעה (פסחים לז.). וכן משמע גם מספר 'התרומה' (הלכות חלה סימן פה) 'ופי מו' רבי' דמירי בדבר שבלילתו רכה דלא שייך גלגול ואין חיוב חלה עד שתאפה".

והנה כתב בשו"ת 'שבט הלוי' (חלק ח סימן רמד):

"אשר הציע לפנינו בענין הפרשת חלה מלעקך שהיתה הבלילה בלילה רכה עפ"י משנתנו דפ"ק דחלה דתחלתה סופגנין וסופו עיסה דחייב והיינו אם אופה מעשה לחם, וכפשטות לשון השו"ע והפוסקים (יו"ד סימן שכט) וכמבואר בתוסי' (בכורות כז). דדוקא משעת אפי', ועוד בכמה מקומות ובסה"ת מפורש כן, וכן דעתי העניי' נוטה דהחויב מכאן ואילך לא למפרע משעת האפיה לשעת גלגול, דגלגול עיסה שהוא לדין שעת חיוב הוא רק שעת חיוב, אבל יסוד החיוב ותנאי דין חלה שצריך להיות לחם הארץ ותורת לחם מקבל רק בנדון זה משעת אפי', ושפיר מעורר מעלתו על אי ידיעה בזה ושהמכשול קרוב או דאין מפרישין כלל, או דאין מפרישין כהלכה ז"א לפני האפיה".

הרי שהכריע במפורש שחובת ההפרשה היא רק לאחר אפיה.

וכן הביא בשו"ת 'מנחת יצחק' (חלק ח סימן קט):

"ראיתי בספר 'תורת הארץ' (פרק ד מאות צב עד צז) דתלוי מתי חל עליו חיוב חלה, אם החיוב חל בשעה שמערבים אותו בהכלי הגדולה, דזה היא במקום גלגול העיסה, ויש שיעור חלה וכבר נתחייב בחלה, או החיוב לא חל אז כיון שבלילתו רכה מאד, רק החיוב חל בעת אפייתו בתנור ונעשה לחם ואז אין בכל מחבת בפ"ע שיעור חלה".

ואחרי שהאריך בדברי הפוסקים סיים (באות צז וצח), בזה"ל:

"ולהלכה בנד"ד נראה כיון דבסה"ת כתב מפורש דבלילתו רכה ל"ה גלגול וכו' והרמב"ן בהל' חלה כתב מפורש דבלילתו רכה לא נקרא עיסה, ובדעת הרמב"ם י"ל אף דס"ל דל"ב גלגול ממש, מ"מ י"ל דבלילתו רכה גם הוא סובר דלא נקרא עיסה וכו' ובש"ע (יו"ד סימן שכט) כתב דבלילתו רכה הוי סופגנין וכו', ולכן בלעקוד דידן, ודאי דלא מתחייב בחלה משעה שמערבין הקמח עם המים, דאז בלילתו רכה מאד ול"ה עיסה, ורק משאפה בתנור וכו'".

וכן משמע גם משו"ת 'מנחת שלמה' (חלק א סימן סח):

"ולכן נראה דמלחם הארץ ילפינן רק דכמו ששם עיסה גורם חיוב חלה כך גם השם של לחם, וגם הני דבלילתו רכה מתחייבי שפיר

בחלה לאחר שנאפה ונעשה לחם אע"ג דמעולם לא היי עליו שם עיסה".

ד. צירוף התבניות

לסיכום דברינו כעת נראה שדעת רוב הפוסקים שחיוב הפרשת חלה בעיסה שבלילתה רכה יהיה רק לאחר האפיה.

אך דבר זה מעורר לנו בעיה שהרי כמות הקמח שמחייב בחלה נמצא בכל העיסה ולצורך האפיה העיסה מחולקת לתבניות כך שבעצם בכל תבנית אין את כמות הקמח המחייבת בהפרשת חלה והרי לא ניתן להמנע מהפרשת חלה, שאולי הלכה כדברי המחייבים גם בבליה רכה להפריש בעודה עיסה, אלא מה נאמר שאולי התנור מצרף את כל התבניות שבתוכו לחיוב הפרשת חלה.

הנה דבר זה נמצא במחלוקת גדולה של הפוסקים שבגמרא (פסחים מח:) מובא ברייתא "תניא, רבי אליעזר אומר: הסל מצרפן, רבי יהושע אומר: תנור מצרפן. רבן שמעון בן גמליאל אומר: ככרות של בבל שנושכות זו מזו - מצטרפות", ומסביר רש"י ששיטת רבי יהושע - "תנור מצרפן - אף תנור מצרפן, אף על פי שלא נתן לסל", כלומר בין לשיטת רבי אליעזר ובין לשיטת רבי יהושע הסל מצרף ויש ביניהם מחלוקת לגבי צירוף ע"י תנור.

ביפסקי חלה' (לרשב"א שער ב אות ו) הסתפק בהסבר המחלוקת בין רבי אליעזר ורבי יהושע והביא שבירושלמי (מסכת חלה פרק ב הלכה ב) גרסינן "אית תניי תני הסל מצרף אין התנור מצרף אית תניי תני התנור מצרף ואין הסל מצרף".

ולמעשה ברמב"ם (הלכות ביכורים פרק ו הלכה טז) פסק:

"עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה ונתן הפת לסל, וחזר ואפה פת אחרת ונתן לסל אם נתקבץ בסל שיעור חלה הסל מצרפן לחלה ומפריש החלה מן הפת, שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ מלמד שהוא מפריש מן האפוי, ואין התנור מצרפן לחלה".

ובשולחן ערוך (יורה דעה סימן שכה סעיף א) פסק:

"שתי עיסות שאין בשום אחת כשיעור, אם נוגעות זו בזו עד שנדבקים מעט זו בזו, מצטרפים, אם הם ממין הראוי להצטרף, כפי מה שנתבאר בסימן שכד. ואם אינם נדבקים, והם בסל אחד, הסל מצרפן ואפילו אחר שנאפה ונעשה פת. ואם נתנם על טבלא שאין לה לבזבז, אינם מצטרפים. הגה: ולכן כשמצרפם בכלי יזהר שלא יצא שום דבר למעלה מדופני הכלי, דהיינו שיהא כל ככר אחד או עיסה למעלה מדופני הכלי (טור). ויש מי שאומר שאם מכסה הפת במפה חשוב כמו כלי לצרפן".

הרי לנו שהפוסקים לא הזכירו שיש צירוף ע"י תנור, אלא רק צירוף ע"י סל או כלי או כיסוי.

וכן פסק גם בשו"ת 'שבט הלוי' (חלק י סימן קצב).

סיכום

העולה מכל זה שכאשר עושים עוגות בחושות (לעקיך, טורט) ויש בעיסה כמות של קמח המחייבת בחלה הרי שיש חובת הפרשת חלה מדין עיסה מבליה רכה שנאפתה בתנור, וכתבו הרבה פוסקים שחובת ההפרשה היא לאחר האפיה ולא מהעיסה ולכן לכתחילה יש להורות להפריש מעוגות בחושות לאחר האפיה.

אלא שיש להוציא את כל העוגות מהתנור לפני ההפרשה ולצרף אותם ע"י כיסוי שיכסה את כל העוגות (כיסוי העגלה שעליה העוגות או השולחן) כדי שההפרשה תועיל לכל העוגות.

וכן יש לנהוג גם כאשר עושים 'מאפינס'.

"איש ההלכה הוא איש המתגעגע ליצירה ולחידוש, לימוד התורה - פירושו: חידושי התורה, "קודשא בריך הוא חדי בפלפולא דאורייתא" - אל תקרא פלפולא אלא חידושא. החידוש אינו מצומצם רק בתחום העיון, אלא מתפשט הוא גם לתחום המעשי, העולם הריאלי. משאת נפשו של איש ההלכה היא לחזות במילוי פגימת הבריא, כשתסתגל להעולם האידיאלי ותגשם בקרבה את היצירה היותר מעולה ונהדרה. חלום היצירה היא האידיאה המרכזית בתודעתה של ההלכה - אידיאת חשיבות אדם בתור שותף להקב"ה כמעשי בראשית, בתור יוצר עולמות. בכל מגמות היהדות מתגלמת כמיהה זו ליצירה ולחידוש פני העולם. ואם אנו דנים לפעמים על מטרת המטרות של היהדות, על הטילוס של ההלכה בכל גוניה וגילוייה, אסור לנו אז להסיח דעת מהאמור בזה, כי מחזה פלאים של יצירת עולמות הוא חזון אחרית הימים וגישום כל התקוות בעולמו של ישראל".

'איש ההלכה' לרב י.ד. סלובייצ'יק (בסוד היחיד והיחד' עמוד 144)